

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

Інститут суспільства

Кафедра філософії

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 031 РЕЛІГІЄЗНАВСТВО**

«УХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри філософії,
протокол № _ від __ 06.2016 р.

Завідувач кафедри _____ О.С. Александрова

Київ – 2016

ББК 87.6я73

Укладачі: д. філос. н., проф. О.С. Александрова;
д. філос. н., проф. І.М. Ломачинська

Рецензенти:

О.М.Шепетяк – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка;

О.В.Горбань – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка.

Релігієзнавство: Програма вступного іспиту в аспірантуру зі спеціальності 09.00.03 / Укл. О.С. Александрова, І.М.Ломачинська. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. – 17 с.

У змісті програми вступного іспиту в аспірантуру зі спеціальності 09.00.11 «Релігієзнавство» відображено вимоги, що ставляться до об'єму необхідних знань з курсу, а також надана рекомендована основна і додаткова література, необхідна для опрацювання під час підготовки до іспиту.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
I. Зміст навчальної дисципліни.....	5
II. Рекомендована література.....	8
III. Питання для підготовки й складання вступного іспиту зі спеціальності 09.00.11 «Релігієзнавство».....	14
IV. Критерії оцінювання знань з курсу.....	16

ВСТУП

Програма складена кафедрою філософії Інституту суспільства Київського університету імені Бориса Грінченка з урахуванням вимог Міністерства освіти і науки України щодо об'єму професійних знань, які мають продемонструвати ті, хто бажають вступити в аспірантуру зі спеціальності 09.00.11 «Релігієзнавство».

Мета іспиту – встановити глибину необхідних знань претендента зі спеціальності та рівень його підготовки до самостійної науково-дослідної роботи.

Під час вступного іспиту претендент має продемонструвати чітке розуміння основного **завдання** релігієзнавства, яке полягає у науковому аналізі феномену релігії, визначенні сутності релігії, дослідженні розвитку та прогнозуванні інституційних процесів у міжконфесійних та державно-церковних відносинах, а також **мети наукових досліджень** зі спеціальності «Релігієзнавство» – історіософська інтерпретація процесів у релігійно-церковному комплексі, дослідження тенденцій розвитку сучасних релігійних і міжконфесійних процесів.

Претендентові необхідно вміти виділяти такі основні аспекти вивчення релігієзнавчої проблематики і відповідно релігієзнавчого знання: філософія релігії, історія релігії, етнологія релігії, а також вступати в наукову дискусію щодо специфіки релігії як самостійного аспекту вивчення і складової частини релігієзнавства.

Претендентові на вступ в аспірантуру зі спеціальності 09.00.11 «Релігієзнавство» необхідно оцінювати та аналізувати різноманітні релігійні процеси, обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії у суспільному житті, дисципліни, визначати напрями пошуку діалогу між віруючими різних конфесій як засобу досягнення громадянської злагоди.

I. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Релігієзнавство як гуманітарна наука

Поняття релігії, проблеми походження релігії. Об'єкт, предмет, мета, завдання релігієзнавства. Структура релігієзнавства. Дисциплінарна система релігієзнавства: філософія і феноменологія релігії, соціологія і психологія релігії, історія та історіософія релігії, географія релігії, релігієзнавча герменевтика, порівняльне релігієзнавство.

Категорії, принципи і риси академічного релігієзнавства. Релігієзнавство і богослов'я. Світська сутність релігієзнавства як навчальної дисципліни. Методи дослідження в релігієзнавстві та методологічні принципи його функціонування. Термінологія сучасного релігієзнавства.

Тема 2. Релігія в її сутності, структурі та функціях

Релігія як предмет релігійно-історичних досліджень. Концепції релігії: богословсько-теологічні концепції; філософський аналіз релігії; наукові дослідження релігії. Джерельна база і сучасні наукові дослідження в галузі релігієзнавства.

Сутність релігії як соціального феномену. Основні підходи щодо тлумачення сутності релігії: Теологічна та релігієзнавча інтерпретації релігії.

Структура релігії. Функції релігії: світоглядна, регулятивна, компенсаційна, комунікативна, інтегративна, ідеологічна, політична, культуроформуюча, легітимуюча. Структура релігійного комплексу.

Основні теорії походження релігії. Релігійні традиції та історичний процес. Типологія релігій. Проблеми класифікації та типологізації релігій.

Передумови науково-теоретичного вивчення релігії. Специфіка релігійного світосприйняття та світорозуміння.

Тема 3. Природа і різновиди етнічних релігій

Етнологія релігій як наукова галузь. Характерні риси етнічних релігій.

Вірування індоіранських племен. Виникнення зороастризму. Авеста як священна книга зороастризму. Зороастрійський культ та мораль.

Духовно-культурний феномен ведійської релігії. Веди – священні книги давньоіндійських релігій. Головні особливості ведичної релігії.

Три періоди розвитку етнорелігії Індії: ведизм, брахманізм та індуїзм. Особливості еволюції індуїзму як сукупності різних напрямків: вішнуїзм, шівайїзм, сикхізм, крішнаїзм. Джайнізм як відхід від природної етнорелігії Індії.

Синтоїзм – етнічна релігія Японії. Синтоїстське віровчення та культ. Патріотичність японської етнічної релігії: культ мікадо-імператора. Безсмертя душі в синтоїзмі. Сучасний стан синтоїзму і його паралельне співіснування з буддизмом.

Еллінізм як етнорелігія Греції. Класична грецька міфологія, Олімпійські Боги, герої, походження людей. Культурні і таїнства давньогрецької релігії. Орфічні гімни та містерії.

Формування релігії Риму на основі місцевих культів греків та інших підкорених народів. Мітраїзм – етнічна релігія Ірану (I ст. до н. ч.). Поширення культу Мітри в Малій Азії та Римській імперії, його вплив на формування християнства. Сучасне відродження елліністичної етнічної релігії в Греції.

Конфуціанство та даосизм як локальні релігії Китаю: основні ідеї та особливості.

Стародавня китайська релігія. Релігійно-філософські концепції конфуціанства та даосизму. Релігія в історії Китаю.

Іудаїзм як монотеїстична національно-державна релігія іудеїв. Іудейське віровчення та культ. Біблійний іудаїзм. Елліністичний іудаїзм. Рабиністичний іудаїзм. Талмуд. Хасидизм.

Тема 4. Світові релігії. Буддизм та іслам

Історичні передумови становлення та розвитку буддизму. Махаяна і хінаяна. Тантризм. Тіпітака як священне джерело буддизму. Філософська концепція буддизму. Буддистське віровчення та культ. Моральні засади буддизму. Сучасний розвиток буддизму та географія його поширення.

Виникнення і поширення ісламу як виклик часу. Постать пророка Мухаммеда в становленні та поширенні ісламу. Віровчення та культ ісламу. Особливості мусульманської етики та філософії. Коран – священна книга мусульман. Основні ідейні напрями та течії ісламу.

Сучасна соціально-політична доктрина ісламу.

Мусульманські релігійно-політичні рухи. Вплив ісламського фундаменталізму на світову геополітику. Виклики та небезпеки ісламського екстремізму та тероризму.

Соціально-історичні передумови поширення ісламу в Україні. Кримське ханство як осередок мусульманства. Сучасний релігійний стан ісламу в незалежній Україні. Ідейно-релігійний та політичний зв'язок України з мусульманським світом.

Тема 5. Виникнення та становлення християнства, його віровчення і культ

Історико-культурні передумови виникнення християнства. Постать Ісуса Христа як засновника нової релігії: євангельська, міфологічна та історична концепція. Еволюція християнства в процесі його формування. Біблія як священна книга християнства. Особливості християнського віровчення та культу. Моральна система християнства.

Перші віки християнства. Впорядкування християнського віровчення. Вплив ересей на становлення християнського віровчення. Перші вселенські собори: їх ідейний зміст. Особливості християнського віровчення та культу. Християнські свята.

Ортодоксальне християнство: суспільна історія розділеної церкви. Причини розколу у християнстві.

Взаємовідносини католицизму та православ'я опісля II Ватиканського собору. Проблеми унії та єйкуменізму. Пошуки християнської ідентичності.

Тема 6. Основні напрями християнства

Католицизм як один з ключових напрямів християнства. Особливості становлення християнської церкви у Римі. Організаційна структура католицької церкви. Інститут папства. Католицьке віровчення та культ.

Римська церква та єдність західноєвропейського світу. Вплив Ватикану на суспільно-політичне життя Західної Європи. Хрестові походи: їх ідейний та політичний зміст. Католицьке чернецтво як релігійно-політичний інститут, діяльність чернечих орденів. Боротьба церкви за духовну монополію. Інквізиція. Католицькі школи та університети.

Криза католицької церкви. Реформація та контрреформація. Католицька церква у Новій та Новітній історії. Рішення II Ватиканського собору про оновлення ідейної доктрини католицької церкви. Соціальна доктрина католицької церкви.

Ідейно-політичні передумови Реформації. Ранній протестантизм: особливості морально-релігійної доктрини лютеранства та кальвінізму. Пізній протестантизм. Баптизм. Євангелізм. Інші протестантські напрями.

Церкви Вселенського православ'я.

Тема 7. Релігія і Церква в історії України

Давні вірування та християнство в Україні. Дохристиянські вірування українського народу. Початок християнства на українських землях. Культурно-політичні передумови хрещення Київської Русі та його наслідки для становлення української нації. Митрополія Київська і всієї Русі. Ієрархічне оформлення Києво-руської церкви.

Особливості розвитку православ'я за часів литовсько-польського панування. Берестейська унія та її наслідки. Українське православ'я Могиллянської доби. Церковні осередки : братства, єпископат, монастирі. Вплив православного чернецтва на розвиток духовності, освіти, культури на українських землях. Православна церква в Запорізькій Січі. Вплив православної церкви на суспільно-політичне життя на українських землях.

Українське православ'я під владою Московської церкви. Централізація, бюрократизація та одержавлення церковної системи. Наслідки антиукраїнської церковної політики російського самодержавства.

Українська православна церква в період радянського тоталітаризму.

Українська автокефальна православна церква (УАПЦ).

Українська Православна Церква —Київський патріархат.
 Українська Православна Церква (Московський патріархат).
 Вплив греко-католицької церкви на вітчизняну духовність на різних етапах церковно-релігійного життя України.

Тема 8. Сучасні неорелігії

Ідейно-політичні та релігійно-культурні передумови формування неорелігій. Загальні риси неорелігій.

Релігії орієнтального напрямку (Міжнародне товариство Свідомості Кришни, Вселенська Чиста релігія).

Синтетичні релігії (Біле братство, Церква уніфікації, Світова віра бахаї)

Езотеричні об'єднання і течії (Теософія, Братство Граалю).

Неоязичництво (Рідна віра, РУНВіра (Рідна Українська Національна Віра), Собор Рідної Віри). Сучасна українська етнорелігія в європейському та світовому контексті.

Саєнтологічні рухи (Діанетика, Наука розуму (Релігійна наука), Християнська наука).

Тема 9. Історія і сьогодення конфесійної карти України

Релігійні вияви національної духовності українців : історія та сьогодення.

Географія релігій незалежної України. Нові релігійні течії на українських теренах Ідея національної церкви та національної релігії.

Проблеми церковно-релігійного життя України в контексті релігійно-політичних процесів сьогодення.

Прогнози розвитку релігій в Україні в контексті релігійних процесів у світі.

Релігійне життя української діаспори.

Тема 10. Свобода совісті: сутність і правове забезпечення

Історичні аспекти розвитку свободи совісті як категорії права. Сутність і багатоаспектність свободи совісті. Міжнародні стандарти свободи совісті. Правові засади релігійного життя України. Закон України «Про свободу совісті і релігійні організації»: його основні положення щодо прав релігійних громад та їх обов'язків.

Толерантність, віротерпимість, духовна свобода як складові ментальності українців.

II. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Академічне релігієзнавство /За наук. ред. професора *А. Колодного*. – К., 2000. – 864 с.
2. Антологія середньовікової мислі (теологія і філософія європейського Середньовіччя). – В 2-х т. – СПб., 2001. – Т.1. – 539 с.
3. Біблія: книги Священного писання Старого та нового Завіту . – К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1407с.
4. *Богомолов, А.И.* Релігії мира. Новейший словарь / *А.И.Богомолов*. – Ростов-н/Д: Феникс, 2005. – 632 с.
5. *Бондаренко, В.Д.* Релігійне життя в Україні: стан, проблеми, шляхи оптимізації / *В.Д.Бондаренко, В.Є.Єленський, В.С. Журавський*.-К.: Логос, 1996.-315 с.
6. Буддизм: словарь. – М.: Прогресс-Гнозис, 1992. – 531 с.
7. *Головащенко, С.І.* Історія християнства: Курс лекцій: Навч. посіб./ *С.І.Головащенко*. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
8. Иллюстрированная история религий. Классическое справочное издание. – Авт.-сост. *Д.П.Шантепи де ля Соссей*. – М.: ЭКСМО, 2008. – Религии мира. – 592 с., илл.
9. Ислам: Энциклопедический словарь. – М.: Наука, 1991.
10. Історія релігії в Україні : у 10 т. / НАН України; Інститут філософії ім. Г.Сковороди. Відділення релігієзнавства;[*А. Колодний* (ред.)]. - К. : Український Центр духовної культури, 1996. - Т. 4 : Католицизм. — 598с.
11. Історія релігії в Україні : у 10 т. / НАН України; Інститут філософії ім. Г.Сковороди. Відділення релігієзнавства [*А. Колодний* (ред.)]. — К. : Український Центр духовної культури, 1996.- Т. 2 : Українське православ'я. — 373с.
12. Історія релігії в Україні : у 10 т. / НАН України; Інститут філософії ім. Г.Сковороди. Відділення релігієзнавства [*А. Колодний* (ред.), *В. Климов* (ред.)]. — К. : Український Центр духовної культури, 1996. — Т. 3 : Православ'я в Україні. – 559 с.
13. Історія релігії в Україні. Навч. посіб. За ред.. проф. *А.М. Колодного* і *П.Л. Яроцького*. – К.: Знання, 1999. – 736 с.
14. Історія релігій світу : Навч. посіб. / *В.І.Лубський, Є.А.Харьковщенко, М.В.Лубська, Т.Г.Горбаченко*. – К.:«Центр учбової літератури», 2014. – 536 с.
15. Коран. – М., 1990.
16. *Лубський, В. І.* Релігієзнавство: Підручник / *В.І. Лубський, М.В.Лубська*. – 2-ге вид. доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 776 с.
17. *Лубський, В. І.* Мусульманське право: Навч. посіб. / *В.І. Лубський, В.Борис*. – К.: Абрис, 1994. – 576 с.
18. Релігієзнавчий словник / За ред. професорів *А. Колодного* і *Б. Лобовика*. – К., 1996. – 392 с.

Додаткова

1. *Августин Аврелий*. Христианская наука или основания священной герменевтики и церковного красноречия / Августин Аврелий – . СПб.: Библиополис, 2006. – 512 с.
2. *Аверинцев, С.С.* София – логос : Словарь / С.С. Аверинцев. — К.: Дух и Литера, 2000. — 449 с.
3. *Азаров, А.А.* Большой англо-русский словарь религиозной лексики / А.А.Азаров. – М.: Наука, 2004. – 808 с.
4. *Атхарваведа*. Избранное / Перевод, комментариев и вступительная статья Т. Я. Елизаренковой. – М., 1976. – 406 с.
5. *Бенешевич, В.* Канонический сборник: К древнейшей истории источников права греко-восточной церкви / В. Бенешевич. – СПб. :Тип. Вейсберга,1905. – XIII, 334с.
6. Большой энциклопедический словарь: философия, социология, религия, эзотеризм, политэкономия / [Главн. науч. ред.. и сост. С.Ю. Солодовников]. – Мн.: МФЦП, 2002. – 1008 с.
7. *Булгаков, С. Н.* Православие. Очерки учения православной церкви / С.Булгаков. – Paris: YMCA-PRESS, [1964]. – 403 с.
8. *Вебер, М.* Избранное: протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер; [Ю.Н. Давыдов (сост.), М.И. Левина (пер.)]. — 2-е изд., доп., перераб. — М. : "Россиская политическая энциклопедия" (РОССПЭН), 2006. — 651с.
9. *Вениамин, (Новик) (о.)*. Православие. Христианство. Демократия : Сб. ст / Вениамин (Новик). — СПб. : Алетейя, 1999. — 368с.
10. *Гаврилов, Д. А.* Боги славян: язычество, традиция / Д.Гаврилов, А.Наговицин. – М., 2002.
11. *Гарнак, А.* Монашество, его идеалы и история / А. Гарнак. - СПб.,1908
12. *Гегель, Г. В.* Философия религии / Г. Гегель. [Отв. ред. А. В. Гулыга. Пер. с нем. М. И. Левиной]: В двух томах. Т.2. – М.: Мысль, 1977. -572 с.
13. *Гегель, Г.В.* Философия религии / Г.В. Гегель [Отв. ред. А. В. Гулыга. Пер. с нем. М. И. Левиной]: В 2-х томах. Т. 1. - М.: Мысль, 1976. – 532 с.
14. *Гергей, Е.* История папства / Е.Гергей [Пер.с верг.] – М.: Республика, 1996.- 463 с.
15. *Голубев, Е.* Материалы для истории западно-русской церкви / Е. Голубев. – К.: Тип. Университета, 1891. – 83 с.
16. *Горбаченко, Т.Г.* Релігієзнавство: Підручник / В.І.Лубський, С.М.Бурлак, Л.Г. Вороновська, Т.Г.Горбаченко, В.М. Козленко. — К. : Видавничий центр "Академія", 2000. — 408с. — (Альма-матер).
17. *Горський, В.* Образ святості в культурі Київської Русі / В. Горський // Святі Київської Русі. - К.: Абрис,1994. – 175с.
18. *Горчаков, М.* Церковное право / М.Горчаков. – СПб.: Тип. И.Флейтмана, 1909. – 338 с.
19. Государственный катехизис: православное учение о боговластии [Электронный ресурс] / *Кузнецов В.П.* (Сост.) . - Режим доступа: http://monar.ru/index.php?map/tsar_vlast, свободный. – Название с экрана.

20. *Грушевський, М.* З історії релігійної думки на Україні / М.Грушевський. – К., 1992.
21. *Джемс, В.* Многообразие религиозного опыта / В. Джемс. – СПб: «Андреев и сыновья», 1992. - 423 с.
22. Документи другого Ватиканського собору: Конституції, декрети, декларації. – Львів: Монастир Монахів Студійського уставу, Видавничий дім «Свічадо», 1996.
23. *Дулуман, Є.К.* Релігія як соціально-історичний феномен /Є.К.Дулуман. – К.: Наукова думка, 1974. – 263 с.
24. *Дюркгайм, Е.* Первісні форми релігійного життя. Тотемна система в Австралії / Е.Дюркгайм. – К., 2002.
25. *Зелинский Ф. Ф.* Эллинская религия / Ф.Зелинский. – Мн., 2003. – 330 с.
26. *Иоанн Дамаскин.* Точное изложение православной веры / Иоанн Дамаскин. – М.:Тип.Синода,1855. – XI,1, 308с.
27. *Іларіон* митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
28. *Казанский, П.* История православного русского монашества на Востоке / П. Казанский. – М:Тип.Селина,1854. – 202 с.
29. *Кальвин, Ж.О* христианской жизни / Ж.Кальвин // Антология мировой политической мысли. В 5 т. Т.1. Зарубежная политическая мысль: истоки и эволюция / Нац. общ. – науч. фонд Академии полит. наук; Рук. Проекта Г.Ю.Семьгин. – М.: Мысль, 1997. – С.289 - 293
30. *Кантценбах, Ф.* Мартин Лютер / Ф. Кантценбах. — Ростов - на - Дону : Феникс, 1998. — 307с. : ил.
31. *Карсавин Л.* Монашество в средние века [Электронный ресурс] / Л.Карсавин. - СПб., 1912. – Режим доступа: http://www.krotov.info/history/02/karsav/kars_12.html, свободный. – Название с экрана.
32. *Каутский, К.* Происхождение христианства / К.Каутский. – М.: Политиздат, 1990
33. *Колодний, А.* Релігійні вияви національного буття українців /А.Колодний // Церква і соціальні проблеми: Енцикліка «Сотий рік» : збірник статей . – К., 1994. – 553 с.
34. *Колодний, А.М.* Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан. / А.М. Колодний; НАН України; [Відп. ред. Б.О.Лобовик] — Львів: Логос, 1996. — 182, [1] с.
35. *Колодний, А.* РУНвіра (Рідна Українська Національна Віра). – К., 2002. – 64 с.
36. *Костомаров, М.І* Закон Божий: Книга буття українського народу / М.Костомаров. – К.: Либідь, 1991. – 40 с.
37. *Костомаров, Н.* Славянская мифология. Выбранные работы по фольклористике и литературоведению. – К., 1994. – 384 с.
38. *Липинський, В.* Релігія і церква в історії України / В.Липинський. — К. : Рада, 1995. — 96 с.

39. *Лінч, Д.* Середньовічна церква: Коротка історія / Д.Лінч. - К.: Основи, 1994. – 491с.
40. Літопис Руський. За Іпатським списком переклав *Л. Махновець*. – К., 1989.
41. *Лосев, А. Ф.* Античная мифология. Энциклопедия Олимпийских Богов / А.Лосев. – М.: Фолио, 2005. – 1039 с.
42. *Лютер, М.* Великий Катехізіс / М. Лютер / [В. Горпинчук (ред.), І. Ткач (пер.укр.мовою)]. — Горлиця : Українська Лютеранська Церква, 2002. — 152с.
43. *Николин, А.* Церковь и государство: история правовых отношений / А.Николин. – М.:Изд. Сретенского монастыря, 1997. – 430 с.
44. *Огієнко, І.* (Митрополит Іларіон) Українське монашество / І. Огієнко [Упоряд., авт. іст.- біогр. Нарису та коментарів М.С.Тимошик]. – К.: Наша культура і наука, 2002. – 396 с.
45. *Огієнко І.* (Митрополит Іларіон). Українська церква: нариси з історії української православної церкви / І.Огієнко – Вінніпег: Вид. Консисторії УГП церкви в Канаді, 1882. – 366с.:іл.
46. Орфей. Языческие таинства. Мистерии восхождения. – М., 2001. – 421 с.
47. *Поснов, М.Э.* История христианской церкви. / М.Э. Поснов – К.:Изд. Ассоциации «Путь к истине», 1991. – 614с
48. Религиоведение : энциклопедический словарь: [Более 1500 сл.] / [Аверченко И.В., Агаджанян А.С., Алексеев Л.А. и др.]; Под ред. А.П.Забияко и др. — М.: Акад. проект, 2006. — 1254, [1] с.: ил
49. Религия : энциклопедия / [сост. и общ. ред. А.А. Грицанов, Г.В.Синило] — Минск: Кн. дом, 2007. — 958, [1] с
50. Релігієзнавство : підручник для студ. вищих навч. закл. / [Дулуман Є. К., Закович М. М., Рибачук М. Ф., Філіпович Л. О., Яроцький П. Л]; М. М. Закович (ред.). — К. : Вища школа, 2000. — 349 с.
51. *Рибачук, М. Ф.* Національне відродження і релігія / М.Ф. Рибачук, А.І. Уткін, М.І. Кірюшко та ін.- К.: Асоціація “Україно”, 1995.-206 с.
52. *Розанов, В.В.* Религия. Философия. Культура / В.В. Розанов; [Сост. и вступ. статья А.Н. Николюкина]. – М.: Республика, 1992. – 399 с.
53. *Саган, О. Н.* Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан / О.Н.Саган. — К. : Світ знань, 2004. — 910 с. : іл.
54. Соціальна доктрина Церкви: Збірник статей. – Львів: Монастир Монахів Студійського Уставу, Видавничий дім «Свічадо», 1998.
55. *Тайлор, Э. Б.* Первобытная культура / Э.Тайлор. – М., 1989.
56. *Теодор Студит.* Поучення / Теодор Студит; [Г. Теодорович (пер.)]. — Л. : Монастир Монахів Студитського Уставу, 1999. — 226 с.
57. *Токарев, С. А.* Ранние формы религии / С.Токарев. – М., 1990. – 622с.
58. *Фрезер, Д.* Золотая ветвь / Д.Фрезер. – М., 1980.
59. Христианство: Энциклопедический словарь : в 3 т.:т. 1.- М.: Большая Российская энциклопедия, 1995.- 863 с.
60. Христианство: Энциклопедический словарь : в 3 т.:т. 2.- М.: Большая Российская энциклопедия, 1995.- 671 с.

61. Христианство: Энциклопедический словарь : в 3 т.:т. 3.- М.: Большая Российская энциклопедия, 1995.- 671 с.
- 62.Шуба, А.В. Религия и национальные отношения / А.В.Шуба.- К.: Вища шк., 1983.- 93 с.
- 63.Яроцький, П.Л. Релігієзнавство : [Навч. посіб.] / П.Л.Яроцький.-К.: Кондор, 2004.- 308 с.

ІІІ. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ Й СКЛАДАННЯ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 031 РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

1. Буддизм як «релігія спасіння»: вчення Будди Гаутама про «нірвану»
2. Витоки українського православ'я
3. Відродження українського православ'я і внутріправославні колізії
4. Вплив політичних процесів на сучасне духовно-конфесійне життя українського суспільства
5. Вселенське православ'я
6. Вселенське православ'я
7. Географія релігій як галузь загального релігієзнавства
8. Глобальні тенденції формування світових релігій
9. Давньоєгипетська політеїстична система вірувань
- 10.Декалог та Нагорна проповідь Ісуса Христа
- 11.Еволюція християнства в процесі його формування
- 12.Езотеричні об'єднання і течії
- 13.Етнологія релігії як наукова галузь: перспективи розвитку
- 14.Загальна характеристика Біблії, канонічних книг Нового Заповіту
- 15.Законодавство України про свободу совісті, релігії та переконань
- 16.Зороастризм – перша спроба монотеїзму в Ірані
- 17.Ідея національної церкви і національної релігії в Україні
- 18.Індуїзм та джайнізм як ентропійні відгалуження ведизму
- 19.Історичні особливості становлення греко-католицької церкви
- 20.Історичні умови поширення буддизму
- 21.Історичні умови поширення буддизму
- 22.Історія і сьогодення конфесійної карти України
- 23.Історія релігії і теологія: загальне та особливе
- 24.Іудейські священні книги
- 25.Категорії, риси і принципи академічного релігієзнавства
- 26.Католицизм: особливості віровчення і культу
- 27.Католицькі чернечі ордени
- 28.Конфуціанство як локальна релігія Китаю: основні ідеї та особливості
- 29.Коран – священна книга мусульман
- 30.Методологія та джерельна база релігієзнавства
- 31.Міжконфесійні відносини світових та етнічних релігій
- 32.Нетрадиційні релігії сучасної України
- 33.Організаційна структура Римо-католицької церкви

34. Ортодоксальне християнство: основи віровчення і культу
35. Основні підходи щодо тлумачення сутності релігії: теологічна інтерпретація
36. Основні теорії походження релігії
37. Особливості віровчення та культу раннього протестантизму
38. Особливості віровчення, культу і організації ісламу
39. Особливості побудови Римо-католицької церкви
40. Особливості православного віровчення та культу
41. Особливості православного віровчення та культу
42. Первісні форми релігії як вираз архаїчних соціальних структур
43. Передумови науково-теоретичного дослідження релігії
44. Пізній протестантизм: особливості віровчення та культу
45. Порівняльне релігієзнавство : зміст, завдання, функції
46. Проблема міжхристиянського діалогу в сучасній Україні
47. Протистояння православ'я та католицизму на українських землях
48. Психологія релігії як галузь релігієзнавства
49. Релігієзнавство як наукова дисципліна
50. Релігієзнавча герменевтика, її зміст та особливості
51. Релігійна основа мусульманського права (тотожність релігійного і юридичного)
52. Релігійна реформація в Європі
53. Релігійна свобода і релігійні права людини в Україні
54. Релігійна система індуїзму
55. Релігійне життя української діаспори
56. Релігійні системи Ірану
57. Релігійні традиції Індії
58. Релігійні традиції та історичний процес
59. Релігійні уявлення Китаю
60. Релігійно-політичні чинники християнізації Київської Русі
61. Релігія і Церква в історії незалежної України
62. Релігія як соціально-психологічний і культурний феномен
63. Реформація християнства: протестантизм та його напрямки
64. Роль і місце Біблії в житті європейських народів та України
65. Роль монастирів у становленні української духовно-релігійної культури
66. Свобода совісті: історично-релігієзнавче осмислення
67. Свобода совісті: сутність і правове забезпечення
68. Синтоїзм як етнічна релігія Японії: особливості світогляду й культу
69. Соціальна доктрина католицької церкви
70. Соціальна доктрина католицької церкви
71. Соціологія релігії : її зміст і функціональна спрямованість
72. Соціологія релігії як складова академічного релігієзнавства
73. Специфіка релігійного світосприйняття та світорозуміння
74. Стан та динаміка релігійності в Україні
75. Становлення греко-католицизму в незалежній Україні як чинника національного пробудження

76. Становлення та розвиток іудаїзму
77. Структура релігієзнавства
78. Структура релігійного комплексу: огляд провідних теорій
79. Структура релігії
80. Структурно-функціональний аналіз релігії
81. Сучасна релігійна ситуація в Україні
82. Сучасні протестантські напрями в Україні
83. Типологія релігії, принципи та критерії класифікації форм релігії
84. Українське православ'я під владою Московської церкви
85. Філософія релігії як розділ академічного релігієзнавства
86. Функції і роль релігії в сучасному суспільстві
87. Християнізація Київської Русі: історичні, психологічні, моральні наслідки
88. Юдаїзм як націоналістична релігія Ізраїлю: «богообраність» євреїв
89. Язичництво як етнічна релігія: загальна характеристика
90. Язичницька віра слов'янських народів

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ З КУРСУ:

Оцінка *«відмінно»* ставиться, якщо претендент повно і правильно відповідає на питання, виявляє розуміння завдань релігієзнавства, демонструє своє особисте ставлення до них, виявляє виражену суб'єктивну позицію, вільно оперує знаннями з релігієзнавства і філософії релігії, демонструє вміння розглядати проблему в загальному контексті міждисциплінарного підходу, порівнювати і оцінювати різні наукові підходи, виділяти проблеми, виникаючі суперечності, перспективи. Виклад питання базується на сучасному знанні суті релігієзнавства, проблем її формування і розвитку, підкріплюється посиланнями на ключові роботи фахівців у цій галузі. Претендент виявляє знання історико-філософського та релігієзнавчого процесу, ключових понять; розуміє закономірності і принципи розвитку сучасного наукового знання. Вільно веде діалог з членами комісії, користується сучасною філософською, релігієзнавчою і науковою лексикою.

Оцінка *«добре»* ставиться, якщо претендент недостатньо глибоко і докладно представляє та оцінює різні підходи до даної проблеми. Для його відповіді характерна недостатня інтеграція міждисциплінарних знань, при поясненні сучасних проблем релігієзнавства і філософії релігії допускається деяка еkleктичність знань, неповнота аналізу і слабка аргументованість власної точки зору. Відповідь на питання білету базується на знанні сучасних концепцій, проте спостерігається деяка суперечність методолого-теоретичних позицій. Претендент проводить взаємозв'язки висловлюваного теоретичного матеріалу з галуззю свого наукового дослідження. Діалог із членами комісії під час відповіді на запитання носить науково-філософський характер, відповіді претендента обґрунтовані, мова грамотна, з

використанням сучасної філософської і наукової лексики. У викладенні теоретичних положень є неістотні неточності і недоліки.

Оцінка *«задовільно»* ставиться, якщо претенденту важко розкривати окремі положення сучасного релігієзнавства і філософії релігії, відповідних теорій і концепцій. Положення, що висуваються, декларуються, але недостатньо аргументуються, не розкривається суть відмінностей концептуальних підходів. Відповідь на питання не має чіткого теоретичного обґрунтування, носить переважно описовий характер. У викладі матеріалу допускаються істотні помилки, відповідь носить репродуктивний характер і не відображає особистого ставлення претендента до висловлюваного знання, відповідь побудована не логічно, для чого постійно вимагаються уточнюючі запитання екзаменаторів. Претендент відчуває труднощі під час відповіді на запитання членів комісії, підміняючи наукове обґрунтування проблем міркуванням практично-побутового плану, характерні неточності у використанні філософської і наукової термінології.

Оцінка *«незадовільно»* ставиться, якщо претендент не володіє знанням сучасного релігієзнавства і філософії релігії, його думки є поверховими та слабо аргументованими. Відсутнє розуміння міждисциплінарних зв'язків. Відповідь на запитання не має теоретичного обґрунтування, розкривається не в повному обсязі, виклад є нелогічним. При відповіді претендент виявляє незнання та нерозуміння більшої частини матеріалу, передбаченого програмою кандидатського іспиту, допускає істотні помилки, претенденту важко в їх виправленні навіть у разі запитань-уточнень екзаменаторів. Наукове обґрунтування проблем підміняється міркуваннями життєвого плану, в мові переважає побутова лексика, спостерігаються значні неточності у використанні філософської і наукової термінології.